

Dominique Moïsi ~ Triomf van de angst - De geopolitiek van series

Dominique Moïsi - Ills.:
Joseph Sassoon Semah

Waarom zijn series zo mateloos populair is de vraag die politiek filosoof Dominique Moïsi stelt en gelijk ook beantwoordt: series geven inzicht in de geopolitieke verhoudingen en de dominante emoties in de wereld van vandaag en morgen.

Moïsi analyseert in 'Triomf van de angst' vijf series: 'Game of Thrones', 'Homeland', 'Downton Abbey', 'House of Cards' en 'Occupied', mooier gemaakt dan ooit, maar ze brengen sinds 9/11 vooral een wereld van angst en onveiligheid.

Moïsi wil laten zien hoe de series resoneren met de stemmingen die we voelen maar die slechts zelden duidelijk worden gearticuleerd: televisieseries zijn misschien wel hét universele culturele referentiepunt geworden en fungeren zelfs als verklaringsmodel.

11 september 2001 kan gezien worden als een kantelmoment in de wereld: Amerika was kwetsbaar geworden. De gevoelens van angst en ongerustheid die hiermee gepaard gingen, werden verwerkt in series. Amerika wordt nu niet meer gepresenteerd als het optimistische en moralistische Amerika, maar een Amerika dat onzeker is over identiteit en toekomst. 'Het idealisme van gisteren heeft plaatsgemaakt voor het cynisme van vandaag en voor de overwinning van 'de

slechten' op 'de goeden', aldus Moïsi.

De series weerspiegelen een wereld die na het instorten van het Sovjetrijk en 9/11 op zoek is naar een nieuw evenwicht. Het Westen is niet langer dominant in de wereld, de situatie in het Midden-Oosten is in grote verandering, een vernederd en revisionistisch Rusland is terug op het wereldtoneel, en we ontberen in het Westen leiders.

In deze context van chaos, is het onvermijdelijk dat angst in de huidige series de belangrijkste leidraad wordt op geopolitiek gebied, aldus Moïsi. Zo staat de serie 'Game of Thrones' voor angst, voor chaos en voor een terugkeer van barbaarse toestanden. Met al zijn brute geweld geeft de serie een getrouwe afspiegeling van onze gevoelens van angst en fascinatie die wij koesteren over ons huidige chaotische systeem.

'House of Cards' gaat vooral over de verhouding van Amerika met zichzelf: de dreiging komt van binnenuit door de uitholling van de democratische instituties. Politieke instituties zijn door machiavellistische perversiteit door mensen aan de macht vervallen. Een heerschappij van geweld, eerder psychisch dan fysiek. De serie toont de angst voor neergang, verbonden met de crisis in de democratie. 'House of Cards' moet vooral gezien worden in een context van wantrouwen tegen de politiek, die niet meer functioneert. De Amerikaanse droom wordt aan stukken gescheurd, aldus Moïsi.

De serie 'Homeland' gaat over de verhouding van Amerika met de wereld, ook al is het onderwerp de impact van de wereld op Amerika en op zijn burgers. Angst voor terrorisme en onzekerheid over de aard van dreiging en de identiteit van de vijand staan centraal. Het laat zien hoe mensen door angst geestelijk afglijden. De vijand komt ook van binnenuit. De hoofdpersoon Carrie Mathison is bipolair.

Een bipolair geopolitiek systeem bestaat niet meer - het werd voorheen gebruikt om de aard van het internationale systeem ten tijde van de Koude Oorlog aan te duiden. De Verenigde Staten en de Sovjet-Unie stonden aan het hoofd van hun respectieve blokken en betwistten elkaar een wereld die was gebaseerd op het afschrikkingsevenwicht. Bipolariteit kan in 'Homeland' dus niet meer verwijzen naar het karakter van het internationale systeem Nu wijst het naar de psychische stoornis van de hoofdfiguur, aldus Moïsi.

'Homeland' is het meest typerende en het meest onthullende product van een angstcultuur die na 11/9 in Amerika bestond. Je ziet in 'Homeland' misstappen van het Westen terug, arrogantie t.o.v. de rest van de wereld, een Amerika die

pretendeert op te treden in naam van de democratie, maar het steunt autoritaire regimens.

De serie 'Downtown Abbey' toont de angst voor de nieuwe wereldorde die samengaat met het terugverlangen naar een achterhaalde orde. Het laat de onstuitbare overgang van de ene wereld naar de andere zien, waarin de strikte scheiding tussen de sociale lagen verdwijnt.

Ook de Noorse serie 'Occupied' toont de angst. Nu zijn de onderwerpen de gevolgen van klimaatopwarming, de door slecht leiderschap in de hand gewerkte crisis van de democratie, de toegenomen angst voor Rusland en Poetin en het feit dat de EU en de Verenigde Staten in diskrediet zijn geraakt. We staan allen tegenover de dreiging, ook al zijn we lid van de NAVO. Poetin heeft bereikt wat hij wilde: we zijn weer bang voor Rusland.

Series kleuren niet alleen de werkelijkheid, maar creëren ze tenslotte ook zelf, aldus Moïsi. Realiteit en fictie gaan door elkaar lopen. De hele wereld kijkt geboeid naar de series waarin Amerika zichzelf kastijdt en ze hebben dan ook wereldwijd invloed, terwijl Rusland en Poetin eigen series gebruiken als propaganda.

Moïsi stelt de vraag of een democratische, open samenleving die haar zwakheden bijna karikaturaal etaleert, het uiteindelijk kan winnen van een regiem dat eveneens een karikatuur van zichzelf presenteert door zich uitsluitend op zijn verdiensten te beroemen.

Loont de leugen? Of bieden series als 'House of Cards' juist de gelegenheid de Amerikaanse democratie opnieuw uit te vinden? Moïsi denkt van niet, de serie laat een algemeen gebrek aan elite zien. Deze serie lijkt eerder het hoogtepunt te hebben bereikt in het verlangen naar ontmythologisering van de politiek en politici.

Met zijn analyses van de series, door de angsten van de wereld te analyseren aan de hand van het favoriete medium van televisieseries, hoopt Moïsi dat deze angsten beter worden begrepen en dat het helpt ze te boven te komen. 'Over angst praten om de hoop te behouden, of om nieuwe hoop te geven', dat is wat Moïsi voor ogen stond bij het schrijven van 'Triomf van de angst'. En hij hoopt dat er in de toekomst series worden gemaakt waarin plaats is voor optimisme. Moïsi zet de eerste stap en sluit 'Triomf van de angst' af met een scenario voor een nieuwe, positieve serie: 'Balance of Power' met in de hoofdrol de Verenigde Staten en

China, die elkaar als gelijken beschouwen.

Over de auteur:

Dominique Moïsi is verbonden aan het Institut Montaigne en medeoprichter van het Institut français des relations internationales. In 2009 verscheen 'De geopolitiek van emoties' waarin hij analyseerde welke rol emoties spelen bij internationale conflicten.

Dominique Moïsi ~ Triomf van de angst - De geopolitiek van series
Boom uitgevers, Amsterdam, 2018. ISBN 978 90 2442 370 5